

LA REVISTA

SUMARI:

Socialisme i finances públiques, per *Miquel Vidal Guardiola*.—
Dues generacions, per *Joàn Puig i Ferrer*.—En la Pedagogia
dels Bells Oficis, per *Alexandre Gali*.—Moralitats i pretextos, per
J. M. López-Picó.—Lírica Catalana: Skis, per *Miquel Ferràn*;
Atracats a la riba... per *Josep Granger*. De la Fedra de Racine,
per *J. Ruyra*, trad.—Teatre i Filosofia, per *J. Farràn i Mayoral*.—
Lletres: Cançons, i Elegies de *Clementina Arderiu*, per *Joaquim
Folguera*.—La pintura Catalana contemporània, la seva herència
i el seu llegat, de *Josep Aragay*, per *Josep F. Rafols*.—L'evolució
de la Pintura a Catalunya en el darrer quart de segle, per *Joa-
quim Torres Garcia*.—Dietari espiritual: Exposició del treball a
domicili, per *J. Ruiz Castella*.

BARCELONA

MCMXVI

Núm. XXI

ANY II

SUMARI DEL NUMERO 20

Les dues posicions del Catalanisme, *per Martí Esteve*.—Festes de Ritme i de Dances, *per Alexandre Galí*.—Moralitats i Pretextos, *per J. M. López-Picó*.—L'exposició de construcció cívica, *per J. M. Tallada*.—Meditacions sobre l'Arquitectura, *per Joaquim Folch i Torres*.—D. Miquel de Unamuno i els Jocs Florals de Ciutat de Mallorca, *per Guillem Fortesa*.—Lírica Catalana: De l'absència, *per Josep Carner*.—Lírica Francesa: Himne a la Mort (Pierre de Ronsard), *per Joàn Arús, trad.*—Marginals: El Noticiari d'En Torralles, *per Nicolau d'Olwer*.—Lletres: «Noves Cançons» de Joàn Arús, *per Carles Riba*.—Poemas immediatos, de Joaquim Montaner, *per Josep Maria de Segarra*.—De re literaria, *per Alfons Maseras*.—Dietari Espiritual.

LLIBRES RECENTS

JOSEP ARAGAY

La Pintura Catalana contemporània la seva herència i el seu llegat

Publicacions de "La Revista"

Preu: Una pesseta

RAMÓN RUCABADO

ELS EDITORS I LA LLIBERTAT DE L'ART

Publicacions de "La Revista"

Preu: Una pesseta

JOAN ARÚS

NOVES CANÇONS

Portada de Josep Obiols

Preu: Dues pessetes

MIQUEL POAL AREGALL

LES DONES DAVANT LA GUERRA

Portada de Josep Obiols

Preu: Una pesseta

JOSEP M. DE SAGARRA

EL MAL CAÇADOR

POEMA

Il·lustracions de Joan Mirambell

Preu: Set pessetes

JOAQUÍN MONTANER

POEMAS INMEDIATOS

Portada d'APA

Preu: Tres pessetes

J. M. LÓPEZ-PICÓ

OP. VII

PARAVLES

POESIES

Preu: Dues pessetes

CARLES SOLDEVILA

PLASENTERIES

Societat Catalana d'Edicions

Preu: Dues pessetes i mitja

LA REVISTA

ANY II.	QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL	AGOST 15
NUM. XXI	ADMINISTRACIÓ: CORTS CATALANES, 613 - BAIXOS	1916
	Suscripció trimestral, 1 pta. — Número solt, 20 cénts.	

SOCIALISME I FINANCES PÚBLIQUES

Poc després del primer d'Agost de 1914, foren declarades solemniament fracassades varies orientacions doctrinals i polítiques, la primera de totes, el Socialisme. Avui, molts dels qui s'apressaren a fer públiques aitals sentències de mort, cremarien amb gust llurs escrits, convençuts que al terminar la gran guerra el Socialisme haurà de resorgir més viu i fort que mai. Estem, però, encara, en moments de suspensió del judici sobre'l pervindre del Socialisme com a sistema tancat de doctrines i com a orientació integral de la Política. Però el Socialisme no ha deixat d'actuar sobre algunes institucions polítiques i socials. No ha deixat d'actuar i actúa cada dia amb major intensitat, fent preveure canvis molt radicals per a més tard. Es ara, doncs, bon moment per a examinar isoladament la influencia present i futura del Socialisme. En pocs casos és tan marcada aquesta influencia com en el de la Ciència i Política de les finances públiques.

No és pas que el Socialisme tingui molts seguidors entre els financers. Al contrari. Les resistències amb què topa en aquest respecte són enormes. Però contra la voluntat dels interessats, el desenrotll normal de les institucions financeres s'està convertint en una invasió pacífica del Socialisme en la organització econòmica. Amb greu disgust de molts socialistes. Perquè a la aversió dels financers contra el Socialisme hi correspon una igualment forta aversió dels socialistes contra les institucions financeres. La conseqüència lògica de l'esperança marxista de l'adveniment del Socialisme mitjançant una catàstrofe social és un

entusiasme pels impostos dolents que, cooperant a la acumulació de riqueses i a la diferenciació del nivell de vida entre rics i pobres, ens porten més depressa a les condicions de la catàstrofe. Una altra modalitat d'aquest criteri és el lema: «A l'Estat burgès deu negar-se-li tota mena d'impostos.» Són molt pocs, en canvi, els socialistes que defensen una reforma tributaria com a anticipació del règim socialista.

No és, doncs, per ací, per on devem cercar la influencia socialista en la Hisenda. Devem cercar-la en l'evolució, moltes voltes fatal, de les institucions financeres. Al cap de llargues meditacions està arribant la ciència pura de la Hisenda al convenciment de que el Socialisme no és un adjectiu aplicat a les institucions financeres, sinó que'n forma una part substantiva. En altres paraules, que Socialisme i Hisenda d'un poble constitucional són, en la tendència, una mateixa cosa. En quan la Hisenda deixa d'ésser un estudi, tècnicament molt refinat, del procediment de satisfer les conveniències dels qui manen, queda convertida en l'instrument de divisió i integració social del treball.

La família de l'antiguitat ja era el Socialisme. Tothom treballava tant com podia i, del producte del treball, se n'hi donava la part corresponent a ses necessitats. No hi podia haver rendes diferencials, no hi podia haver guanys d'empresari. El cap de la família dirigia el treball i la distribució. Divisió i integració socials estaven centralitzades en un organisme que podia ésser altruista. Però el màxim rendiment tècnic de la família antiga permetia sols un nivell de vida molt baix. Vingué la divisió del tre-

ball en ses diverses formes i els homes, per a viure, depengueren els uns dels altres. ¿Qui s'ha cuidat de juntar en lo precís aquestes energies disperses? El lliure intercanvi de productes dirigit per la propietat privada i per l'empresa.

El canvi ¿ha sigut l'únic factor d'integració? No. La major part d'activitats individuals pressuposen l'actuació paral·lela de la representació de la comunitat, prestant serveis sense'ls quals l'activitat individual o no podria existir o seria econòmicament una ruïna. Aquest serveis han d'ésser sostinguts amb les energies de tots, és a dir, amb una part de les energies de cadascú, energies que la comunitat es procura, si fa falta, per la coacció i que, en els nostres temps, se converteixen en prestacions en diner. Sempre han actuat aquests dos factors d'integració: el canvi i la coacció. Tots dos han sigut durant molt temps instrument en mans del més fort. El canvi perquè la riquesa, un cop iniciada la acumulació, tendeix a reproduir-se en progressió creixent; la coacció perquè ha sigut el factor polític d'apropiació de riqueses i de direcció partidista de la vida econòmica.

Enfront d'això. ¿què vol el Socialisme? ¿Què vol la Hisenda pública moderna? ¿Suprimir la divisió del treball que ha ocasionat els mals del canvi i de la coacció, però a la qual devem totes les maravelles de la tècnica, totes les comoditats de que gaudim? No. El Socialisme no vol, no pot voler renunciar al nivell de vida present. Vol millorar-lo. I per a això ha de voler que continui l'acumulació de capital social, ha de voler, per tant, que continui allargant-se la distancia entre el principi i el terme de la producció, que augmenti, si's pot, la divisió tècnica del treball i que's perfeccioni la integració organitzadora. Lo que no vol el Socialisme és que sigui funció particular la direcció suprema de la producció i, en conseqüència, de la distribució, perquè no està així garantit el repartiment just del fruit del treball de tots.

No es tracta precisament de la socialització de la propietat i menys de la socialització de tota la vida. Es tracta de modificar el dret de propietat perquè mai pugui convertir-se en explotació d'uns homes pels altres, i es tracta de modificar el dret a la vida en el sentit de que compregui el dret a una part raonable del treball de tota la comunitat. Doncs bé. Rebutjades per inaplicables totes les utopies de reconstitució total de la Societat, queda la Hisenda

pública democràtica com a principal instrument eficaç de socialització de la vida. Els optimistes de la societat capitalista creuen que aquesta té prou força per a resistir contra'l socialisme, transformant-se en alguns dels seus detalls. La concentració de les indústries, la propagació del cooperativisme, l'extensió de la política social fins al contracte col·lectiu de treball, l'atenuació de les crisis econòmiques en temps normals deguda a la internacionalització del capitalisme... tot això constitueix una serie de millores en l'organització social. Però no arriben al fons del problema.

Lo característic no és la millora en la organització, és la variació del criteri segons el qual se fixa els preus. Tot el problema social se concentra en un problema de distribució i aquest en un problema de preus. No és una altura excessiva el defecte essencial dels preus en el règim actual; llur defecte és que donen lloc a rendes diferencials i guanys no apoiats en el treball. Treballant uns homes en dependència econòmica forçosa dels propietaris i empresaris no està mai garantit el compliment del fi essencial de la Societat: procurar el millor nivell de vida possible a base de la igualtat fonamental de tots els homes. Això es consegueix, en part, estenent la propietat de l'Estat i dels Municipis, i ampliant la actuació de l'empresa pública; però es consegueix sobre tot amb l'impost. L'impost és el preu social, el preu de la divisió social del treball regulada per la coacció. Cada extensió del seu principi a una nova activitat significa una reculada dels preus capitalistes. Els preus capitalistes tenen un lema: «Treballar si és necessari; cobrar tot el que es pugui segons la posició ocupada en el moment del canvi.» Els preus socialistes, els impostos, tenen per lema: «Treballar, contribuir a les càrregues socials segons capacitat; cobrar, és a dir, rebre els beneficis de la activitat social, segons necessitat.»

D'aquesta breu enunciació es veu com tota la ciencia de la Hisenda pública reflexa el moviment moderníssim de les idees socialistes. Sota llur influencia es transformen per complet, com anirem veient, totes les parts del sistema: la teoria de les despeses públiques, la de les entrades patrimonials, la dels impostos, fins la del crèdit públic. I aquesta transformació no es fa des de la taula dels estudiosos; l'exigeix la vida.

MIQUEL VIDAL GUARDIOLA.

DUES GENERACIONS

II

JORDI

Si, amic; per ço que em dieu comprenc que vós no heu estimat mai la patria. No heu fet un sacrifici per ella; no heu pensat mai en ella, ni en vostres temps d'entusiasme i acció ni en vostre retraïment.

FRANCESC

No fou per manca d'amor, sinó per erro. A mi i als de la meva generació el sentiment de patria ens semblava un sentiment provocat, no innat. El combatíem com a cosa artificial. Ja sabeu que nosaltres érem els homes de la natura i començàvem per desconèixer el més natural. Fa temps que he revingut del meu erro.

JORDI

¡Quants homes de la vostra generació ens diríen ço mateix si tinguessin el coratge de ésser francs!

FRANCESC

Si; la meva generació no estimà la patria perquè no compregué el sentiment de patria. Mireu; de des aquesta serra jo ara contemplo la meva ciutat asseguda vora la mar, al peu de la muntanya, en mig d'una plana fecunda i el cor se m'ompla de joiosa frisança pensant en les possibilitats d'una futura grandesa. Ara aquesta ciutat té un sentit per mi. No és qualsevulla ciutat més o menys gran, més o menys bella: és la meva ciutat.

JORDI

I encara hi ha una diferencia de vós a nosaltres: vós sentiú una joiosa frisança pensant en la futura grandesa de nostra ciutat; nosaltres la sentim treballant per aquesta grandesa, el nostre amor és actiu...

FRANCESC

Si, si; mes deixeu-me dir. Giro ara els ulls cap al Nord i a l'una i altra banda, aquestes muntanyes, aquestes planures, aquests conreus i fins aquesta mar, no són com altres muntanyes, altres conreus, altra mar

que he vist de des una altura de França o de Italia, sinó que són quelcom meu, quelcom del meu esperit, perquè són de la meva patria. I ço tan senzill, ço tan natural que sent i comprèn el pagès més humil d'igual manera com sent l'amor de familia, aquesta veu forta que rau dins mateix de la sang, nosaltres ni la sentíem ni la compreníem. Allavors de des aquesta serra, en lloc de veure les coses vivents i reals del nostre voltant, els nostres esguards se perdien per regions ideals i emboirades. El nostre amor era per l'humanitat, deixeu-me parlar el nostre llenguatge d'allavors. Hauríem volgut abolir fronteres, idiomes, usos, costums, lleis, tradicions, per a fer de tota la terra un mateix poble unit per un amor evangèlic. I esdevenia que com el nostre amor era posat en un somni impossible, com era posat en un objecte inassolible i era nodrit de boiroses lectures i de vagues aspiracions i no de realitats, de coses vivents i properes, el nostre amor se consumia en sa propia flama, se dissolvía en xardoroses protestes i es convertia en odi i ens cegava. Amàvem el poble rus, per exemple, commoguts per la pietat dels seus novel·listes i passàvem indiferents pel costat del nostre poble. Somniàvem en futures organitzacions socials que havien de fer felços els homes i no savíem fer res per a eixugar una llàgrima de l'home que sufría al nostre costat. Volent exercir com una mena d'apostolat sobre els humils, volent fer una obra d'amor i justicia, érem fatalment víctimes de no sé quin destí que convertia la nostra obra en una obra d'odi. Era un deliri per una mena de paradís futur, odiàvem el passat i el present, renegàvem de la Historia i de les tradicions. Crèiem sincerament en una patria universal, renegàvem de les fronteres, i sentir parlar de patria ens exasperava. La patria era per a nosaltres el despotisme, la tirania, la injusticia...

JORDI

Ereu uns anarquistes.

FRANCESC

Uns tristos visionaris. Ah! però no creieu que així i tot el nostre cor fos mancat d'amor! Sincerament sentíem una fonda pietat, un ver amor per als desvalguts, per als hu-

mils, per al proletariat de tot el món. Hi hagué una època que visitàvem les presons recomfortant els presos; en les societats obreres donàvem ensenyança als ignorants, féiem captes per a socórrer a famílies necessitades... Mes el nostre ideal tenia un corc que el minava i era que tota aquesta obra no era pura, no era humana, hi havia massa odi en nostres doctrines per ésser fecunds nostres petits actes d'amor. Oh aquelles doctrines! El nostre cap s'hi perdía, el nostre cor s'hi assecava. No ens deixaven sentir les vives realitats; ens encegaven, ens feien víctimes de la més fosca incomprensió, ens feien renegar de tot ço que no era el nostre foll humanitarisme. Hi havia en nosaltres un ver interès, un ver amor per al poble, mes el nostre gran pecat fou l'odi, a moltes coses sagrades, eternes...

Al però el vostre de pecat, el de la vostra generació, és l'absoluta indiferència per al poble que nosaltres tant estimàvem. Si vosaltres que no esteu cegats per les nostres doctrines, que teniu una visió més clara de lo real, haguéssiu sabut juntar els dos amors, quina altra sería la nostra força! Perquè jo em temo, Jordi, que vosaltres aneu caient en un erro molt semblant al nostre. Nosaltres fèiem un ídol de la humanitat i oblidàvem als homes; vosaltres fèu un ídol de la patria i oblideu també els homes.

JORDI

Potser tingueu raó, Francesc. Mes era tanta la necessitat, la urgència de destruir la vostra acció, que lo primer que nosaltres hem hagut de fer ha sigut restablir principis, afirmar ço que vosaltres negaveu, construir sobre les vostres ruïnes i construir en lo ideal més que pensar immediatament en els homes, perquè al cap i a la fi, ço que restava de vosaltres, ço que feia encara la vostra força era l'odi i la negació i no els petits actes d'amor.

FRANCESC

Certament i jo me'n doní compte a temps

i entristit; desolat vaig allunyar-me dels meus companys. I així feren molts altres. I allavors començà la meua vida de solitari i el meu silenci, perquè de cop i volta no podia abraçar una altra fe... ¡I qui sab si la podré abraçar mai més!

JORDI

Hi ha una noble tristesa en vostres paraules. Elles semblen haver pres la melangia de l'hora. Mireu com s'ha fet tart i ja és hora de tornar a casa. Mes no baixem a ciutat entristits. Si em voleu fer content prometeu-me que continuarem el nostre col·loqui.

FRANCESC

Jo us demano també de continuar-lo.

JORDI

M'és plaent parlar amb vós d'aquestes coses tan fecundes. Sobre tot aquest diàleg d'avui l'hem de continuar. Jo crec que vós no heu dit encara tot ço que penseu i jo, interessat en escoltar-vos, ni tan sols he descobert el meu pensament.

FRANCESC

Veieu? A mi em rejuveneix, em refresca el contacte amb un home més jove que jo, qui en tantes coses pensa diferent de mi...

JORDI

I a mi la nostra conversa no em sembla un diàleg entre dos homes, sinó entre dues generacions que s'esforcessin en juntar lo bo de quiscuna per amor de la patria.

FRANCESC

I dels homes.

JOAN PUIG I FERRETER.

EN LA PEDAGOGIA DELS BELLS OFICIS

Anem resseguint els programes dels Bells Oficis i hi trobem Dibuix i Escultura divinament combinats i excelsa Geometria i noble Historia i inquietants Ciències físiques i naturals en ditxós i ben trobat consorci dins el treball sagrat del laboratori o del taller. Un s'hi complau, però no s'ha dit encara la paraula més íntima i més emocionant. Més viva. Poca cosa totes aquestes disciplines nobilíssimes. Poc valor tenen en la divina construcció que creix del no res en l'aire, harmònicament, sola i libèrrima dins la llum i l'aire, sense altres amors i companyies que la llum i l'aire dels cels.

Els programes aquests són orfes de'l més viu en construcció: el ritme. Si l'ànima no canta, si l'ànima no és música tota ella, com poden cantar les mans constructores sobre el negre metall o la dolça fusta o la terra blana i generosa? Doncs farem això en els Bells Oficis. Sense posar-ho als programes per no escandalitzar, algún dia ben sovintet, ens descuidarem i tot si convé d'alguna lliçó i cridarem a aquell bon amic de tots que juga tan bé el piano o el violoncell i li demanarem Bach i Beethoven i ens divertirem forces hores, forces hores!

ALEXANDRE GALÍ.

MORALITATS I PRETEXTOS

Deia un escriptor al paó:

—Ets certament una bestiola tonta. ¿Què en fas de la magnificència de l'ornat sense l'expressió del cant?

El paó li responia, diu:

—Potser és cert que entristeix la vanitosa inutilitat de tantes plomes. Però ¿què direm dels paons amb una sola ploma?

* *

Si la mà dreta fa una bona acció, fes que no ho sàpiga la esquerra.

—Si, però una gasetilla als diaris mai vindrà malament...

* *

No tenim dret de blasmar les coses que no entenem.

Els creadors no han d'escoltar la veu dels altres.

Si no els comprenem, respectem-los. La rallaria és l'oportunisme dels imbecils.

* *

He llegit, no recordo aon, aquestes paraules: Del veritable estil, com de les dones honrades, no se'n parla.

Quan diem: —Això és molt ben escrit, volem dir que és massa escrit.

* *

Malfiem-nos dels versos que ens fan *pampellugues a les orelles*.

* *

La generació castellana del 98 que ens prometia una renovació, ha permès impassible, o literariament commoguda, que és pitjor, la gloria del monument per tots els polítics de la decadència.

Serà precís que les noves generacions organitzin l'acte de treure la primera pedra a molts monuments.

* *

Demana l'infant al seu pare:

—I això d'Espanya, què és?

La mare que l'escoltava, interromp, diu:

—Es clar, les criatures senten campanes...

* *

Una fórmula d'amistat és aquesta:

—Ajudeu-me els uns i els altres.

* *

¡Aquell infant que no volia ésser massa alt de por que li rodés el cap!

¡I aquell altre infant que preguntava si els ulls podien rovellar-se!

J. M. LÓPEZ-PICÓ.

LIRICA CATALANA

SKIS

Allà on espolsa el pinabet sa branca,
quin goig de veure pel nevat pendiç,
alçant un rastre de polsina blanca
ton peu lleuger volar sobre els skis!

I ton ull blau, i l'infantil figura,
bella juguina, en el celatge llis,
i, del cenyit *jersey* sota l'albura,
ton pit que onetja amb un respir feliç.

I ta rialla, dalt dels cims, cantaire,
que ta delícia és el fret pur de l'aire
i les muntanyes el reialme teu,
quan, pel deport i per la juvenesa
la teva cara resplendeix encesa
com una rosa viva entre la neu.

MIQUEL FERRA.

ATRACATS A LA RIBA...

A ANGEL GILL

Som a vora de la riba
dins el bot el pare i jo...
Al bes del llagut esquiva,
s'amaga al marge una flor.

Frega la proa corvada,
a estones, el lleu pedriç,
i un xic de terra engrunada
trenca el gran mirall blaviç...

Ara remendem la malla
que ens varen rompre els dufins
anit calats per la Falla,
Sant Mateu i els Quatre Pins.

Qualque escata guspireja
alquitrà de nostra mà,
i qualque del vent té enveja,
perquè el rostre ens pot besar.

La vela havem desplegada
subjecta a l'orla: potser
aturi la torrentada
desbordant del sol que ve.

El zèfir apar assaja
qualque motiu musical,
car son arquet sovint raja
damunt les cordes del pal.

Nosaltres com el pescaire
del sacre mar galileu
tenim l'esperit i l'aire
dels fills del vell Zebedeu...

A voltes hem vist el Mestre
caminant damunt la mar,
i mon pare, en nadar destre,
el volia anà a adorar.

Una nit d'hivern obscura
sobre tota obscuritat,
en què, enmaridats horrura
i geni de tempestat,

removien cel i terra
en geològic bàtec,
i en mig la sonant desferra
percebiem frec a frec,
més gèlid que la ventada,
l'halé de la groga mort,
sobre l'aigua esvalotada,
coronat d'un nimbe d'or,
vers nostre gussi avençava
amb incorpori avençar,
i a l'oneig s'encomanava
l'encís del seu tarannar.

* * *

Crema el sol: la sesta enerva,
i et passa la mà pels ulls...
L'entena que frega l'herba,
del vent els suaus murmulls
i el viu trangoleig que truca
al bot amorosament,
al parpre que ja s'acluca
de la sòn li'n fan present...
I entrebaltits sots la tenda
sentim com declina el jorn...
Una imatge reverenda
va davallant del mig-jorn.
Si amb el sol la llum fogia,
amb aquest Home reneix:
de l'igni roser del dia
en el front ne du un esqueix.

L'alba túnica arrocga
damunt de l'arena en pau;
on el lli levíssim frega
vola una odor molt suau.

Sota son peu qui no petja,
profusa floració
damunt de la runa lletja
vessa sa gracia i frescor...

Davant nostre bot s'atura.
I tot se'l mira encisat:
inclinada la Natura,
petona son peu sagrat.

I vers nosaltres tombant-se,
—Tireu les xarxes al mar!—
son llavi, fe i esperança,
ens diu amb un dolç manar.

I mon pare amb veu sincera:
—Hem pescat tota la nit
i ha estat nul·la la pesquera...
mes vós sereu obeït.

I mentre la mà estenia
en ampla benedicció,
dins, un crit ens advertia:
Adoreu-lo! Es el Senyô!

* * *

Quan l'amor ens despertava
encar nostre esguard ilús,
riba enllà, febrós, cercava
la figura de Jesús.

JOSEP GRANGER.

DE LA FEDRA DE RACINE

DE LA GELOSÍA DE FEDRA (Frag. Acte IV. Escena VI)

FEDRA

...Oh la dolor inconeguda! Oh la tortura nova!
Mira, tots els torments, dels quals fins ara havia feta prova,
mos transports i les meves timideses i ma dolor convulsa
i els remorços cruels i la punyida d'afrontosa repulsa,
tot era feble assaig d'aquesta pena. S'amen! Quin sortilegi
m'ho podia ocultar? I ¿aon se troben? I ¿com, que ningú els vegi?
I ¿des de quan? Enona ¿què en savies? Perquè no m'ho contaves?
Perquè deixar-me en tan fatal ceguera? Perquè no m'enteraves?
de llur ardor furtiva? Se cercaven i es veien amb freqüència?
Es citaven tal volta dintre els boscos? Ah! en tenien llicència!
Els llurs sospirs el cel els beneïa i a la tendra inclinança
podien entregar-se amb innocència dins segura bonança.
Per ells el dia clar, l'aurora dolça, la plàcida conversa...
I en canvi, jo, rebuig de la Natura, titllada de perversa,
enujada del sol i les celesties, abatuda, confosa
sens altre déu, per invocà en ma angunia, que la mort pavorosa!
El moment de finir, sotxa que sotxa, l'he esperat hores llargues.
De fel em so nodrida, em so abeurada de llàgrimes amargues.
I encara vigilada, presonera, sense poder-me moure,
ni del gust disposava de banyar-me dintre mos plors a lloure.
Sols tremolant, d'aquest plaer fruïa; i ma cara serena,
disfreçada de goig, sovint negava llàgrimes a la pena.

ENONA

Mes ells... mireu, la llur amor s'esboira al bo de ses primícies.
Mai més no s'han de veure.

FEDRA

Prou que amant-se trobaràn llurs delícies.
Ara, mentre enraono... negra idea!... Tal vegada somriuen,
trufant-se de mes ires insensates. Ah! que feliços viuen!

Per damunt de l'exili, que els separa, se juren fe i constància.
No, jo no puc sofrir tanta ventura. M'ultratja sa abundància.
Ten pietat, Enona, de la meva febrosa gelosia.
Hem d'acabà amb Aricia. Cal reencendre l'antiga fel·lonia
del meu espòs per una sang funesta. Sa lenitat m'enuja.
Al dels germans el crim de la sorella encara sobrepuja.
Sí, imploraré Teseu. Però ¿deliro, s'esgarría ma pensa?
De l'espòs ultratjat ma gelosia ¿se'n pot bastir defensa?
Viu l'espòs i m'abraço en amors túrpides i ¿envers de qui, infelixa!
A cada mot, que els llavis profereixen, el cabell se'm eriça.
Els meus crims han crescut de dia en dia ultra tota mesura.
El meu halè respira incest, ma pensa medita l'impostura,
mes mans tenen dalit de rabejar-se en la sang innocent.
I visc?... I em veu el sol, sagrat monarca, del qual só descendenta?
El pare i capitost dels déus altíssims és avi meu. Mos avis
omplen el cel i el món, per on se vulla que la mirada clavis.
On amagar-me'n?... A l'infern, a fòra de la claror diurna.
Però ¿què dic? Allí mon pare regna amb sa terrible urna.
La sort la va posà en ses mans severes i ell a l'infern judica
les ombres dels humans, gements i pàl·lides, i llur destí els indica.
Oh com s'extremirà veient sa filla a sos ulls comparèixer
plena de culpes tals, que en aquells àmbits ningú les deu conèixer!
Què faràs, pare meu?... Em sembla veure que ton urna es desploma
de tes mans tremoloses, que ta cara llobregament s'embronca
i que, cercant un inaudit suplici, personalment t'aprestes
a servir de butxí de ton llinatge. Oh visions funestes!
Perdona'm, pare; acossa ta família una dea implacable;
són obra seva mes furors inútils, mon amor miserable.
Mai del crim, que m'envolta de vergonyes, n'haguí cap benefici;
mai de sa mel no s'és untat mon llavi; només n'haguí el defici,
només n'haguí les amargors. Mes petges seguí la desventura,
fins al darrer suspir...

J. RUYRA, trad.

TEATRE I FILOSOFIA

A l'arribar aquí fóra tal volta el moment de traçar la figura del perfecte autor dramàtic, la qual podríem ornar amb tantes i tan belles qualitats com per al seu *Cortegiano* el Castiglione requería. O bé a la manera del gran i oblidat fisiòleg castellà Huarte en son *Examen de Ingenios* podríem esbrinar les proporcions de «calor, humitat i sequetat» necessaries per a formar un adequat ingeni dramàtic. I encara, tot seguit podríem establir l'extens inventari comentat de les coneixences que a l'autor model foren necessaries, tantes al menys com les que Lucià de Samosata en son *Perí Orcheseos* demanava per al dançant perfecte. Mes potser avui, coneguts els procediments d'aquells antics il·lustres, la tasca ens resultaria massa fàcil. Agraeixi'ns el llegidor el sacrifici de renunciar-hi; mes no ho farem sense resumir les excel·lències requerides, en un mot: el mot d'ordre de les generacions noves: Cultura.

¶ Dintre l'intens i vast contingut, però, que aqueix mot porta dintre, convindria, tal volta, deturar-nos quelcom en el referent a la Filosofia. La Filosofia passiona avui els esperits i l'interès envers ella devé àdhuc popular arreu del món. Mestre Boutroux, en un dels seus bells pròlegs constata: «...es remarca que els homes d'Estat, els publicistes, els novel·listes, els crítics, recerquen de bon grat avui els temes filosòfics i són lloats per la profunditat seva, tot just els toquen, sisquera molt superficialment».

Aquesta popularitat de la filosofia no és cosa nostra encara; prou ens ofenen d'uns anys ençà les necieses, les incomprendions que han acollit per part de gent qui semblaria culta, suara l'obra ardenta d'un Didac Ruiz i avui, aquesta labor harmoniosa d'Eugeni d'Ors. Mes les malícies, les incomprendions no importen: ja tenim a casa la filosofia, parlant la llengua nostra i no li mancaràn els qui li guardaràn les espatlles contra vents d'ignorancia i tempestes de mala voluntat.

Ara bé; l'artista, l'escriptor, l'autor dramàtic nostres, deuràn continuar allunyats de tot contacte amb la filosofia? Quins aventatges, quins perills pot oferir-los el tracte assidu amb els seus mètodes i activitats?

Els perills, avencem-ho tot seguit, d'una confusió de genres, del producte híbrid, ni seriós com a obra d'art, ni sòlid com a obra de filosofia. Era de la ciencia, i sobre tot de la ciencia experimental de Claudi Bernard que ahir es reclamaven escriptors i artistes i no cal recordar els excessos de l'escola naturalista ni com el mot *experimental* devenia ridícol aplicat al quadre, al drama, a la novela. Certament és un mateix Esperit el qui en activitats diverses produeix Ciencia, Art, Filosofia; mes ell sols plenament es satisfà en el fruïment dels productes purs de quiscuna activitat. Aquesta és la raó del

fracàs de tot art amb propòsit docent, simbòlic, demostrador de tesis; de tota filosofia amb pretensions de creació poètica, de tot produït de una activitat humana qui no vetlli per la puresa dels seus peculiars procediments i la limitació del propi camp.

* * *

L'actitut del filosof és d'una interrogació constant dels resultats de la ciencia, dels fets de la vida, per a establir les seves síntesis, conclusions i previsions. Ell construeix damunt la realitat, vastament i els productes filosòfics res valen sense l'assentiment de la realitat passada, presenta i futura. Adhuc quan la filosofia crea o valora, li cal provar, aduir raons, fonamentades en fets, en idees que segons ella tenen existencia objectiva; i sempre la resposta de la realitat serà l'única mesura de la veritat, de la valor de les seves creacions. Un sol fet descuidat, mal interpretat, un nou fet produït-se, poden rompre l'harmonia d'una construcció filosòfica vasta. Una empena alliberadora de l'esperit superarà totes les fites, totes les normes que en un moment donat semblin al filosof insuperables. Si les obres de ciencia es marceixen ràpidament, els més grans sistemes filosòfics són plens també de parts mortes o marcides. Que aquesta nobilíssima activitat és tota inquietut, lluita inacabable, interrogació constant, afany de posar aturs al *mobilisme* del món on rarament s'hi pot clavar una fita que duri. No oblidin aquesta interior tragedia del veritable filosof els qui encara l'imaginem com un fred manejador de mots estranys i d'abstraccions buides.

L'art, en canvi, crea la seva propia realitat i la veritat del seu produït rau en el fet mateix de la seva existencia. La mesura del valor de aquest produït és la perfecció, la intensitat amb que l'esperit en sa poixança de lliure creació s'expressa, sense que li calgui interrogar inquietament la sanció de la realitat, de la vida i de la natura. Més aviat, ens deia Wilde, són la vida i la natura qui s'esforcen per realitzar tímidament les seves creacions. L'art doncs, substreu la seva obra a la realitat del món qui podria desmentir-lo mentre la filosofia és tocada de mort quan se la pot titllar d'errada o mentidera.

En l'art, la mentida, la disfrega inevitable fins a cert punt, és precisament la part que li cal pendre de la realitat per a exteriorisar el jòc espiritual, tant si aquesta part consisteix en coses, com en raons, com en idees. El mentider per exemple en Shakespeare, en Sòfocles és precisament ço que sembla als crítics superficials, espill de la realitat i de la vida o quinta-essencia de la saviesa. Cap pintura de caràcter, cap vivent personatge, cap situació de les

seves obres, cap raonament que en *realitat* no siguin completament falsos. La força, la veritat d'aquelles genials creacions rau en molt més pregones que ço que pensen els estètics repetidors de llocs comuns; rau en la poïança d'expressió intensa, del lliure jòc d'aquells esperits creadors; en l'actitut essencial dels seus alliberats esperits: en la Joia Sobirana de Shakespeare, en la Suprema Serenitat de Sòfocles.

L'Esperit no podria satisfer-se, doncs, en el producte filosòfic que prengué com a central la lliure creació; així la filosofia devindria mentidera. Si un producte d'art, en canvi, pretén a una veritat fóra d'ell i del lliure jòc qui l'ha creat, renuncia son valor d'eternitat, s'exposa al marciment més o menys ràpid; lluny de dur a l'esperit el goig i el repòs d'una creació acomplida, el torbarà amb inquietuts alienes a l'art, o l'enutjarà, senzillament (1).

* *

Divorci, doncs, entre art i filosofia? O, no! Cap activitat de l'esperit podrà ésser inútil a un altra mentre no torbi la seva puresa. L'artista deu fer art sobre tot, i la sobirania de l'art ha d'ésser per a ell tan absoluta que la filosofia, per alta que sigui, sols li servirà de medi, d'instrument a utilitzar. El filosof, en canvi, serà sobirà dintre son reialme i tots els productes de les demés activitats espirituals li seràn medis, instruments i servidors de la seva altíssima activitat.

Què cercarán, doncs, l'artista, l'autor dramàtic (qui ens serveix de pretext per aquestes disquisicions) en les disciplines, en els productes de l'actitut filosòfica? Mai assumptes, mai te-

(1) Els exemples d'obres en part o totalment, amb el temps, marcides per aquesta intromissió d'elements estranys a l'art, podrien ésser innombrables: citem heterogeniament, en els temps nostres, certes parts «pedagògiques» del *Wilhem Meister* o filosòfiques del segon *Faust*. Moltes noveles i drames experimentals o de tèsi, o «d'idees» (Zola, Ibsen, Brieux, Barrès, Anatole France), certs quadres simbolistes, certes estatués qui representen idees abstractes, etc.

mes, mai tèsi a demostrar ni problemes a resoldre: sinó un sanitós exercitament per a l'esperit creador. Puix els cal cercar la matèria que el seu jòc transforma en el món que els envolta, en la filosofia apendran una mirada més pregona qui va al fons i més enllà de les coses, qui els farà veure en elles reflectit lo més pregò de l'esperit seu; un esguard qui sabrà triar millor en cada moment dins la diversitat canviant del món els materials que més convenen a la expressió volguda.

La filosofia amb el sentiment de la grandesa, de l'infinit dels seus problemes metafísics donarà a l'artista el menyspreu de les realitats pobres, anecdòtiques, efímeres; el farà més bon penetrador dels mòbils, de les accions, de les passions humanes; la vastitut, l'incertitut angoixanta dels problemes ètics l'allunyaràn d'estretors dogmàtiques, de l'atenció envers els petits conflictes de la vida del moment; en fi, les disciplines lògiques enrobustiran el seu pensament, li faràn més àgil el jòc amb les idees, donaràn un significat més intens, una valor més conscient a les paraules, als medis expressius propis de cada activitat artística. Pensem, en nostre cas, que els més grans autors dramàtics han estat, per educació o per instint, grans dialèctics. (1)

La perfecció de la nostra literatura antiga deu gran cosa al seu ric nodriment filosòfic. És la manca general de cultura filosòfica, d'exercitament espiritual amb el jòc de les idees qui fa la general indigència d'expressió de la nostra literatura moderna. Mes no oblidin el nostre artista, el nostre literat, el nostre autor dramàtic, que sols els serà beneficiosa la filosofia amb la condició que ells, en els seus productes artístics, no vulguin fer filosofia.

J. FARRÁN I MAYORAL.

(1) Tota antiga tragedia grega és exteriorment un lliure jòc dialèctic on raons justes o especioses lluiten, es defensen, cauen o triomfen. Pensem també en Corneille, expert advocat; en Racine, traductor, molt jove encara, de diàlegs platònics.

LLETRES

CANÇONS I ELEGIES, de CLEMENTINA ARDERIU.—Publicacions de «La Revista».

Els filosofos que podríem anomenar una mica apassionadament misàntrops s'han complacut en negar a la dòna tota valor de creació intel·lectual. El jòc és vell, però es renova cada dia. Hi ha, nogensmenys, en llur raonament hostil, les mateixes raons que nosaltres aportaríem en sentit favorable. Així, el mateix Schopenhauer, amb tot el desequilibri intel·lectual d'un home que viu de mal humor, afirma que la dòna permanence tota la vida un gran infant, i li nega alhora el sentiment de la

poesia, com si la raó simple infantívola del món no fos una de les més nobles fonts d'emoció poètica. L'arma llur és, però, una altra: la negació de la possibilitat genial en l'element femení. Mireu, els diuen, mireu la teoria admirable dels genis que es mou en l'eternitat i cerqueu entre ells a una dòna. Aquest procediment empíric fóra bo si no tinguéssim a la genialitat com una manifestació irregular i morbosa de la mentalitat humana, que porta, amb l'esclat, la mort. (La afirmació no la te-

nim de nosaltres sinó de Romain Rolland, en el cas Miquel Angel). La funció femenina és no obstant tot el contrari de la funció genial. La funció femenina és funció de delicadesa, de discreció, de subtilitat. És el complement de l'obra masculina, ampla, dura inconscient del sentit subtil de les coses petites que sols una sensibilitat femenina assoleix. La dona pot, doncs, aconseguir un grau d'emoció poètica inaccessible a l'home, un grau que és més enllà de la ficció, un grau que és manta volta més enllà de la paraula. Ningú com ella, és la demostració evident de la màxima de La Rochefoucauld: la cultura de l'esperit consisteix en pensar coses honestes i delicades. Tot això desapareix, però, en el precís moment en que el cor pren un domini essencial, torba l'estructura espiritual femenina, iniciant un procés de degeneració. La poesia es converteix llavors en una necessitat passional, en una expansió quasi fisiològica del sentiment. Sobta com un brevatge denç, ardent, escumós. La literatura femenina francesa és un exemple paorós d'aquest desequilibri. Per una discreta Marceline Desbordes que un temps hi hagué a França, cent poeteses d'intimitats han pogut avui; cent poetesses irresistibles que no fan trobar acceptable una comtesa Mathieu de Noailles i que ens empenyen a atrinxer-nos en el *cabottinage* literari d'una Gyp.

En la literatura catalana no hem trobat fins fa poc rastre femení. L'eficàcia política de la literatura del Reinaxement desvià a les poques dones que sentien la follia del rim. Llur esplai tenia un objecte patriòtic, i al llindar d'aquest objecte, tota crítica emmudia reverent. Fou de l'Illa Daurada d'on s'oïren les primeres veus de poesia, veus sobre tot, musica falaguera. Però s'acomplia la revelació perfecta en Clementina Arderiu. Aquesta dona és l'exemple més pur de poesia femenina. Sense ficcions homenívoles, ni desequilibris passionals, ni morbositats decadents de fembra refinada, teixeix un cant subjectiu, delicat i vigorós alhora. Diu maravellosament l'elegia. La seva força esclata «en la serenitat i en el repòs mateix», com diu Anatole France. Purifica el plany amb una superació del plany per l'amor. Atempere l'expressió amorosa amb una contenció perfecta. La seva ideologia és indefinible, i en això radica la gràcia de sa poesia. La característica sobressortint és el predomini del seny. Cal observar que no diem domini sinó predomini. L'equilibri mental de

la poesia de Clementina Arderiu és simplement instint: és un dò. Es mouen les passions sense violència com els múscles d'un home fort que camina. Hi ha una solució de moviment entre unes i altres que assegura un bell organisme moral. Diu, per exemple, a l'amat. «Saber-vos mort més que infidel voldria.» Aquesta poesia de Clementina Arderiu afirmaria novament la possibilitat d'una literatura a base de sinceritat sense decaure en el cinisme. Cal només seguir la recomanació de La Rochefoucauld: pensar coses honestes i delicades. La contenció no ha d'exercir-se en la poesia sinó en el pensament. El pudor no ha d'ésser en els versos sinó en l'home. Tota poesia que hagi sigut creada altrament, o és una ficció o és un transtorn, ètic. (En dir això no neguem el dret a una literatura de transtorn ètic.) Però, l'obra de Clementina Arderiu és un cas puríssim d'emoció literaria: elegíaca sense feblesa, amorosa sense follia, joiosa sense esclat, pia sense torbació. Revela el model perfect de la dona catalana, que's plany poc, estima quietament, esplaia sa joia en un somriure, i demana la virtut al preu «del dolor tota l'amplada.» Catalana d'esperit és la poesia d'aquest llibre de Clementina Arderiu. Catalana també d'expressió i de musica. Els mots sonen a l'orella amb un drinc familiar, cordial. Sully Prudhomme, en defensar la disciplina del ritme, afirmava un dia l'existència d'una «orella francesa». (Prefaci a l'*Anthologie des poètes français contemporains*, de G. Walch. Ch. Delagrave, Editeur, Paris). Existeix també una «orella catalana» que té el seus drets d'harmonia. Es doncs, a aquesta «orella catalana» que els versos de Clementina Arderiu sonen bé. Els mots s'enllacen amb la gràcia i simplicitat d'una conversa puríssima. Sovint, una composició de mots clàssica sintetitza tot un concepte només amb el sentit subtil de la seva expressió. D'aquí que manta volta la fina intenció dels mots sembla passar lleument sobre la idea i endur-se-la com un vel boirós. És la «nuance» amada de Verlaine, sense la boirositat malaltosa de Verlaine. És simplement elegància. És sobre tot agilitat. (Exemple d'agilitat expressiva: Anacreontica pàg. 17) El vers és concís, amb aquella bella concisió que En Josep Carner consagrà en *Monjoies*, que és una de les més belles conquestes de la poesia catalana del noucents.

JOAQUIM FOLGUERA.

LA PINTURA CATALANA CONTEMPORANIA, LA SEVA HERENCIA I EL SEU LLEGAT, per JOSEP ARAGAY.—Publicacions de «La Revista».

Els pintors catalans senten necessitat d'escriure. Tenen coses per dir, es veu, relacionades amb les que fan generalment. Els llurs articles explicant teoria, que a vegades es reuneixen en volums, poden ésser més o menys interessants, però sempre els trobem interessants. (Referint-nos a l'Elías, En Llimona,

l'Aragay, En D. Carles, En Vayreda, En Torres-García...) La literatura dels artistes que solen exercir dins les arts plàstiques té un caient nou, fresc, agradable; sol ressentir-se de la manca de preparació literaria, explicable en escriptors no professionals, mes admira també força vegades per la molt ufanosa claretat.

D'entre tots els pintors de la nova Catalunya és En Joaquim Torres-García el qui més ha exposat les teories. En dos llibres, *Notes sobre Art i Diàlegs*, ha concretat En Torres-García tot el seu ideari. Del primer d'aquests llibres en copiem els pensaments que segueixen:

«... la nostra tradició deuria ésser *Classicisme*.»—«Expressar-se per mitjà de la forma mateixa o valguent-se de la forma per a expressar altra cosa és ben distint, i en això està la diferencia entre la pintura literaria i la purament plàstica que és l'única no té per objecte *imitar*. Perquè l'estructuralisme està tant en *lo representat*, com en la *manera* de representar. Està tant en l'ofici com en el pensament, puix és en els materials, que l'artista troba quelcom d'adequat per a buidar *l'idea*.»

Quan es llegeix un llibre d'un pintor, en el qual s'exposen teories, es pensa de seguida en la valor que tenen les pintures d'aquell que ha escrit el llibre. Una relació forçadament hi té d'ésser entre les obres i la idea. En general hi és ben clara, ben visible. Però sol succeir que les obres no corresponen, per la seva valor, a l'altesa de les teories exposades. En Torres-García, per exemple, persegueix en les seves pintures aquesta puresa de forma, clàssica, que mai arriba a encertar del tot, com si prou en tinguessin amb la gracia catalana que les fa tan xamoses i tan del nostre temps ¿no cabria, però, ajuntar a aquesta gracia una major perfecció de forma?—¿Gracia catalana en el repòs, encara en les seves pintures; però l'impuls d'aquesta gracia al moviment obliga, a aquelles noies del mestre Torres, per mans d'un seu deixeble subtilíssim, En Josep Obiols, que ara comença. Parlant d'En Torres-García també podem dir, de pas, que la vida d'un artista no és res més sinó una continuïtat; —com la majoria dels artistes, En Torres-García s'ha desenrotllat gradualment. I d'aquells dibuixos steinlenians que il·lustraven uns opusculs catòlics a les pintures al fresc de la Sala de Sant Jordi, s'hi ha anat per una escala de reformes en la concepció i en la tècnica, de la qual potser ni En Torres-García s'en ha dat ben bé compte; és a dir que a aquelles figures catalanes en les quals ha volgut el seu autor conservar la tradició mediterrània, no les ha sabut fer dependre de l'encís que va expandir per totes les nacions, cap a la fi de segle, la pintura de França. Fan pensar-nos aquelles figures en quan el seu autor era un adolescent. Per més que aquest ens parli en *Notes sobre*

Art de que l'impressionista «mira la aparença». (I potser tinga raó: l'impressionista—Renoir Degas, Claude Manet...—, mirant l'aparença, veia molt més del que mirava. Però, si aquella frase està mal aplicada, a *La Veu de Catalunya* de 2 d'Octubre de 1913 hi ha un article admiratiu dels mestres impressionistes, que va firmat per J. Torres-García).

En llegir el llibret de l'Aragay també recordem, al moment, les pintures que ha fet el seu autor. Com En Torres-García, té l'Aragay admirables qualitats. De son viatge a Italia tornarà de segur, l'Aragay, amb moltes coses apreses, noves per a ell. Com En Torres-García, es dedica l'Aragay a la pintura al fresc. Mes entre els dos hi ha una diferencia: En Torres-García dóna valor a una tradició (la tradició mediterrània), sens perjudici de la personalitat. («Que el artista sigui ell mateix és el primer que se li deu exigir.») L'Aragay no més dóna valor a la personalitat. El llibre seu del qual ara ens ocupem no és altra cosa sinó l'elogi del dò. El títol un xic ample que el seu autor li ha donat fa esperar justament un molt més ample contingut: un contingut més concret del que és l'actual pintura catalana; un contingut més concret respecte als pintors del segle XIX; i no gosarem a dir un contingut més concret pel que toca al pervenir, per ésser la lliçó que en ell voldonar-s'hi aprofitable per totes les pintures del món, o més ben dit: no aprofitable per cap de les pintures. El que és, és; el que no és, no és. Es a dir que parteix l'autor d'aquesta bella conferencia—vibrant de passió i d'heroisme; escrita i concebuda, com d'una forta i persistent halenada—de la inexorabilitat de les coses. ¿Què s'en treurà de seguir una tendencia o un altra tendencia si aquell que la segueix no està en possessió del dò? Per trobar-se a hores d'ara mana perdudes les tradicions artístiques, és inútil, segons l'Aragay, que mirem de renovar-les. No hi ha més que «l'home dotat» i «l'incommovible estructura del món». I hem d'acceptar aquest judici; però sense desesperar-nos. ¿Com ho sabrem si som o no som dotats si no és per l'estudi, pel treball, per la persistència? ¿I qui és el que vol reconèixer que efectivament no està dotat? La conferencia d'En Josep Aragay més aviat que una teoria educativa és una apassionada exaltació de la veritat inexorable.

JOSEP F. RAFOLS.

L'EVOLUCIÓ DE LA PINTURA A CATALUNYA EN EL DARRER QUART DE SIGLE

I

No vui referir-me, aquí (1), sinó a la evolució que jo mateix he viscut, rebent qualche volta la seva influencia. Els meus records no van enllà del 1890. La idea que es tenia allavors de l'art, era la de molts pintors que encara viuen entre nosaltres, de l'època aquella. Deixant apart el matí de cada personalitat, i el tema preferit per cada ú (única cosa que els diferenciava) en essència, un mateix concepte d'art els informava: l'ofici, posat al servei de no importa quina realitat. Intervenia, doncs, poc la imaginació, i menys, encara, un sentit estètic profunde. Fos un tema històric, el desenrotllat en la tela, o qualche anècdota més o menys pintoresca, o un paisatge, o bé una obra de pura imaginació (cosa ja més rara) el tò era el mateix, el mateix afany en tots: la reproducció de la realitat, sense sentit en el color, sense l'ambient de la llum, i sense totes aquelles coses, d'ordre purament plàstic, per les quals l'art existeix; a més, sense emoció, sense misteri, sense poesia, i, ja no cal dir-ho, sense atènyer aquella altura, aon viuen serenament les obres amb sagell d'eternitat. Per aquells anys, i fins molt després aquesta va ser l'única idea que es va tindre de l'art.

Seguint dins el Realisme, mes ja entrant seriosament dins l'art, ve després altra pintura que, així com la primera venia de Roma, aquesta, de Paris. Tothom pot recordar la seva aparició, i recordar també la hostilitat d'artistes i públic enfront d'ella.

Deixant de banda les diferències més o menys profundes que han caracteritzat les manifestacions d'aquest altre període, i de moment, sols agrupant tan diverses obres, com ja ho hem fet, dins el Realisme, podem dir que aquesta pintura, ja té un valor positiu, ja que, ho repetim, entra de ple dins l'art. Ja no és la copia, la imitació esclava de la Natura, sinó la seva interpretació per l'art. Les coses són dins un ambient que els dona unitat; el color és posat per a realitzar una determinada harmonia; la realitat se'ns ofereix simplificada, per a donar valor a les masses; l'artista va darrera de lo viu, torna a la Natura, que estima; lluita coratjosament per a trelladar lo que l'ha impressionat; i també, a voltes, somnia com un poeta. Estem, doncs, dins el veritable terreny de l'art, i a tots els artistes d'aquesta època, Catalunya els deurà una de les seves manifestacions més interessants.

Mentrestant, i quasi paral·lelament, altra

Aquestes notes foren llegides per son autor en l'Exposició d'Art Nou Català de Sabadell, celebrada durant el mes d'Agost de 1915.—(N. DE LA R.)

influencia, vinguda del Nord, ens porta un idealisme malaltic, que per sort nostra no arrela: la que, bé o malament, es va apel·lar *modernisme*. No cal d'ella, doncs, fer esment. Però si d'altra, de menys influencia encara, en un principi, que per tenir relació directa amb ço que ens proposem explicar, devem recordar-la. Es la que podríem dir, del *decorativisme*, que va aparèixer barrejant-se a les manifestacions artístiques més diverses, com pintures, estampes, dibuixos, cartells d'anuncis, etc., i que ara, darrera llarga i laboriosa evolució, al juntar-se, per afinitat, a més altes recerques dins l'art, i a corrents ideals, dins la nostra terra, que devien donar-se les mans amb ell, ha pres, en nostre temps, un tò inesperat, fent-se lloc arreu, i aspirant a donar, a Catalunya, i per primera volta, un art adult, perfectament caracteritzat dins un estil.

* * *

Dins aquest camí que ha fet nostre art, en aquest curt període, hem dit, al començar, que qualche de les diverses tendències se'ns va emportar, caient baix la seva influencia.

No vàrem ser dels reacis en admetre, sortosament, cap de les tan variades tendències. Al contrari, en cada una d'elles vàrem veure, sempre, quelcom que venia a substituir, ço que, a manca d'altra cosa, podia satisfer precariament la necessitat estètica de nosaltres, i que devia, tard o d'hora, desaparèixer. Però, nostres preferències, no es decantaren per l'art que hem classificat dins el Realisme, encara que restéssim embadalits davant tant belles coses. Se decantaren de l'altre cantó, davant totes les manifestacions, que més o menys, tinguessin son punt de partida en un concepte més ideal de l'art. El sentit decoratiu, de cartells i estampes, encara que insuficient, ens atreia; no menys les composicions de grans *panneaux*, que en reproduccions, ens venien d'afora, i que, si bé trobàvem que eren encara massa dins el realisme, ens desvetllaven a la nova tendència; i quasi tant com tot això, desvetllava en nosaltres inquietuts, la pintura simbolista, la francament mística i la d'idees. Mes per damunt de tot, quelcom se'ns va imposar, que entre totes les altres influències fou la que més perdurà, contribuint a la nostra definitiva formació: la obra de Puvis de Chavannes. En ella trobàrem l'accent elevat, que cercàvem de donar a nostres assaigs de pintura, i si bé, durant llarg temps, tinguérem de sofrir tirànicament tan gran influencia, ella ens fortificà, ens obrí el camí al gran art, fent que el petit granet de personalitat que dúiem, no restés perdut. Era, això, a l'entorn de l'any 1900.

Ara, abans de continuar, hem de pregar que se'ns perdoni, si al tractar de parlar de la evolució de la nostra pintura, fem historia de la nostra propia. Mes n'estem tan lligats, que això és inevitable.

Hem dit que en Puvis de Chavannes, trobàrem l'accent elevat que cercàvem. Mes no sols això li devem. Per una raó molt fàcil de comprendre, pot explicar-se, que per ell, tinguéssim una veritable revelació dels grans mestres. Ja els coneixíem, però no els havíem comprès. Mes Puvis venia d'ells. Nosaltres, doncs, no vàrem fer més que anar en sentit invers.

Aquesta coneixensa dels mestres fou en dos etapes: una, la dels quatrecentistes italians, i altra, la de l'art antic, i sobre tot, el grec.

Per primera volta, allavors, vàrem tenir la intuïció, de que tot aquell art, l'egipci, el grec, el romà, i fins el d'Italia, *tenien com un centre comú, i que aquest, era el Mediterrani.*

Des de aquell moment, Puvis, ens va semblar quelcom d'exòtic. Cercàrem, doncs, amb gran afany, escurant, ja, la terra propia, cercant l'agre d'aquesta terra, i posseïts de la més gran joia que mai haguem sentit. D'allavors daten alguns treballs teòrics, fruit de la recerca aquesta. Era, això, de l'any 1904 al 1908 (1).

* * *

Erem dins la veritable via. Devia cercar-se un art adequat a la terra, (això se'ns imposava) devia cercar-se nostra veritable tradició artística. Nosaltres la fixàrem (2) sense vacil·lar, en l'art grec. Podrà, això, semblar estrany; ja donarem les raons.

Mes vingué certa confusió. De camps molt diferents, mes tocant a l'art, altres se preocupaven, no menys que nosaltres, per aquestes qüestions. D'un cantó, els qui volien un art veritablement català; d'altre, els qui tractaven de teoritzar, a fi de aixecar el nivell de les idees estètiques. A manera de rius que, per convergir, deuen juntar-se tard o d'hora, així, nostres recerques, se juntaren a aquestes altres. Era, això, a mitjans de l'any 1911.

* * *

Els conceptes nebulosos se definiren ràpidament; el treball se feia a pas per llegua; i potser, d'aquesta rapidesa, es ressentí la solidesa en que devien fonamentar-se. Però a pesar de tot, ¡quines coses més interessants sortiren a flor de terra! Pot dir-se, que en cap altre període, a Catalunya, no s'havia especulat tan seriósament en art, ni amb tan gran entusiasme i fe. I és que, per primera vegada, el mot precis s'havia pronunciat: tradició (3).

Va ser com l'aglutinant que de moment va unir els esforços dispersos, mes, a la vegada, va ésser el punt de partida d'oposades tendències. Perquè el mot, va respondre a quelcom

que ja virtualment era en tots, mes no en tots de manera idèntica. Dit més clar: va respondre a la necessitat, que tots sentíem, de lligar nostre treball a quelcom de ja format, que portés el llevat de la terra. Mes, com fos que els criteris, en aquest punt, fossin marcadament divergents, vingué fatalment la confusió de que més amunt hem fet esment, i, fruit d'ella, una lamentable i xorca anarquia.

* * *

Si nosaltres, no ja com a teòrics, sinó com artistes, fixàrem des de'l primer moment nostra tradició a seguir, en l'art grec, fou, no sols a causa de nostra especial formació, (que pot veure's en lo més amunt dit, i que devia inevitablement portar-nos a aquesta afirmació) sinó també, per la manca absoluta de quelcom, dins nostre art del passat, de suficient format que ens pogués donar el tò. ¿Quina era nostra gran pintura del passat?

Poc ens podia satisfer un art com el de la nostra terra, saturat del concepte particularista (com influenciat del Nord) de l'art medieval. Ni del tot el d'Italia, coetani, i per tant dins el mateix esperit. Ni encara el del mateix Renaixement italià, poc clàssic, que era reflexe, més que del grec, del romà.

Nostre granet de personalitat, salvat a través de tantes vicissituds i de tantes influències, que justament consistia en aquesta *idea clàssica*, trobava sols l'adequada manifestació, la plasmació de son ideal, en l'art grec. Sabíem, per això, que l'art era *quelcom de universal*, despul·lat de tot el accidental de temps i lloc, que no s'avenia de cap manera amb el que caracteritzava les èpoques i els llocs. I per tant, que si volíem que el català entrés dins l'art, devia despullar-se de tot això contingent, i cercar, en totes les nostres coses, lo que sols tingués aquest *valor universal*.

Això féu por a uns, per creure que aquesta afirmació estava en pugna amb l'ideal de Catalunya, el qual, com se pot veure, és gran errada. ¿Voleu art més universal que el grec, i, en cert mode, més grec? Altres tingueren por, de que nostres teories aboquessin a una fórmula morta, origen de un pseudo-classicisme.

Sens pensar, segurament, que precisament tractàvem d'universalitzar lo nostre. No, doncs, de fer reviure el mort, (el del passat) sinó de fer art, i un art superior, de'l viu. Per fi, altres, fixaven altres orientacions (amb el que es produí major confusió) senyalant, com a camí, el Renaixement italià, o l'academicisme fret de Rafael i la seva escola. Mes dins d'aquesta confusió, al tractar de fixar concretament una tradició a seguir, una cosa s'havia guanyat, definitivament: el criteri de que, *nostre art, devia ésser germà del de tots els pobles mediterranis*, i per tant, quelcom d'oposat al de les terres del Nord. I d'haver contribuït a això, n'estem més que joiosos.

JOAQUIM TORRES-GARCÍA.

(1) Empori, Universitat Catalana.—Com s'ha volgut suposar que nostres idees estètiques se basaven en les exposades en el «Glosari» de E. d'Ors, fixi's, que aquest no's va començar a publicar fins a 1906, és a dir, dos anys després de l'aparició dels treballs esmentats.

(2) 1907 Empori.

(3) Empori 1907.

DIETARI ESPIRITUAL

EXPOSICIÓ DEL TREBALL A DOMICILI

No fa pas molt, començà la preparació d'una Exposició del treball a domicili en la secció del Museo Social destinada a exhibicions públiques. Grossa és la importància que podrà tenir semblant acte a Barcelona, donada la avinentesa del problema i la multitud de mals que suposa per a una bona part dels que en les grans ciutats es guanyen la vida dins de la seva llar.

Els treballs de preparació s'activen realitzant-se, havent-se posat ja les primeres fites, sense les quals l'obra no es podia portar a cap.

S'han nomenat els petits Grups o Comissions de direcció i treball necessàries, ajuntant-hi el mateix temps que les persones que per sa posició oficial puguin donar una garantia de serietat, les que pels seus coneixements i especialitzada competència puguin prestar-hi ajuda profitosa perquè l'Exposició projectada sia la veritable demostració gràfica del problema amb tots els aspectes i modalitats, tal com el sentim a casa nostra.

Com a primera providència, fou nomenada la Comissió Central. El Comitè Executiu, veritable organisme director i executor de tot el referent a la dita exhibició.

Per a la divisió de les tasques de recerca, ordenació de les dades i observacions respecte de cada un dels principals aspectes del treball a domicili, el personal del Comitè directiu s'ha distribuït en les seccions següents:

- I. Secció de legislació i estadística.
- II. Secció d'estudi de les condicions actuals del treball a domicili.
- III. Institucions protectores.
- IV. Congrès.

A l'objecte de concretar i donar el sentit d'unitat necessari a les diferents matèries que abraçarà la Exposició, des del començ, es formulà una síntesi de tots els aspectes en els quals pot ésser considerat i combatut el treball a domicili, tant a dins com a fora de nostra terra. Aqueixa síntesi, veritable Programa de la Exposició, l'integren les següents matèries:

Aprenentatge. — Salari. — *Sweating System*. — Condicions d'habitació. — Higiene. — Duració del treball. — Condicions del treball. — Lligues

de consumidors. — Llistes blanques i negres. — Llegislació. — Estadística de professions. — Sindicats obrers. — Institucions protectores i de patronatge.

Altrament, en atenció a que les indústries que propiament constitueixen el treball a domicili són moltes i diverses, essent gairebé impossible encarregar els treballs de recerca de dades i reconstitució plàstica de cada una d'elles per separat; per a facilitar la dita tasca, se n'ha fet una divisió professional en grups professionals enquibint-hi en cada un d'aquests tota classe de treballs que per sa similitud o connexió permetin una agrupació.

Veu's-aquí els grups professionals esmentats:

Grup. I.	Roba blanca.
Grup. II.	Puntes i brodats.
Grup. III.	Modistes i sastresses.
Grup. IV.	Vanos, paraigües i objectes de luxe.
Grup. V.	Joguines.
Grup. VI.	Genres de punt. — Corvates. — Genres de pell. — Pentinadores. — Encartadores. — Tapiceres.
Grup. VII.	Capses de cartró. — Arts del Llibre. — Mecnògrafes i diversos.

Cada un d'aquests Grups es mou amb la deguda independència cercant i anotant quantes dades facin referència, tinguin una relació o una idea del mode i forma com se verifica cada un dels treballs compresos en el grup professional.

Com ha transcorregut ja algú temps des de que les Seccions i els Grups s'han constituït, avui ja es porten fets molts treballs de documentació i estadística, de gran servei per al coneixement exacte de bona part del problema que es desitja fer-ne una dissecció. Amb la continuació en l'esforç començat i amb el degut auxili econòmic indispensable, la Exposició del Treball a Domicili pot marcar una fita ben notable en el camí seguit pel Museo Social, i fer quelcom de profit en la manera de treballar i viure de bona part de la població catalana.

J. RUIZ CASTELLA.

Mutua General de Segurs

Societat d'accidents del treball

CONCELL ADMINISTRATIU:

President: Trinitat Rius i Torres —Vis-President: Josep Masana Tarrés.—
Secretari: Pere Calvet Pintó.—Vocals: Tomàs Recolons Lladó; Jaume Brutau
Manent; Joàn Torres Vilanova; Lluís Guarro Casas; Romà Regordosa
Soldevila: Caietà Marfà Clivillés

Agent en Sabadell **FELIU CAROL**

Balaguer, 152 ☎ ☎ Telefon 293

LES ARTS GRAFIQUES JOAN COMAS

Impremta i Litografia

Fàbrica de Mostraris, Plaques, Cromo i Relleu

Maquinaria especial per a la impressió de tricromies i relleus

Expedicions a províncies i ultramar

Rambla, 81 i Lacy del 1 al 37

SABADELL

PUBLICACIONS DE "LA REVISTA"

Administració: **COTRS CATALANES, 613, baixos - - BARCELONA**

HA SORTIT:

CANÇONS i ELEGIES

DE CLEMENTINA ARDERIU

L'edició de les obres és pulcra i econòmica. Hi han en premsa i preparació obres de Miquel Poal, Manuel de Montoliu, Joaquim Folch i Torres, Martí Casanovas, Josep Lleonart, Alexandre Plana, Joaquim Folguera, Josep M.ª de Sagarra, J. Farràn i Mayoral, Eugeni d'Ors, Carles Riba, Josep Carner, Josep M. López Picó, Miquel Ferrà i altres.

GALERIES LAIETANES

Corts Catalanes, 613

ANTIGUITATS :: EXPOSICIONS
LLIBRERÍA D'ART :: CAVES
DE VINS : ART MODERN